

Education at a Glance: OECD Indicators – 2004 Edition

Summary in Polish

Szkolnictwo w skrócie: Wskaźniki OECD – wydanie z 2004 r.

Podsumowanie w języku polskim

Wskutek zmieniających się warunków ekonomiczno–społecznych edukacja zaczyna w coraz większym stopniu odgrywać decydującą rolę w osiągnięciu sukcesu przez jednostki i całe narody. Od długiego czasu kapitał ludzki uznaje się za kluczowy czynnik w zwalczaniu bezrobocia i niskich płac, ale obecnie istnieją także solidne dowody na to, że czynnik ten jest sprzężony z wieloma korzyściami niezwiązanymi z gospodarką, w tym z poprawą zdrowia oraz większym poczuciem dobrobytu.

Korzyści związane z edukacją doprowadziły do wzrostu liczby uczniów w poszerzającej się gamie form uczenia w każdej grupie wiekowej – począwszy od najmłodszych dzieci do osób w zaawansowanym wieku. Wraz ze wzrostem zapotrzebowania na naukę i jej zróżnicowanie, niełatwym zadaniem stało się dla rządów zapewnienie, by dostępne możliwości kształcenia się odpowiadały autentycznym i dynamicznym potrzebom oraz były opłacalne.

Publikacja *Szkolnictwo w skrócie – Wskaźniki OECD na rok 2004* zawiera obszerny, porównywalny i aktualny zbiór wskaźników dotyczących działania systemów oświatowych, które reprezentują zgodne opinie profesjonalistów odnośnie do sposobu pomiaru bieżącego stanu oświaty w skali międzynarodowej. Wskaźniki dostarczają informacji na temat zasobów ludzkich i finansowych, jakie inwestuje się w oświatę, sposobu, w jaki działają i rozwijają się systemy nauczania oraz uczenia się, a także na temat zysków z inwestycji oświatowych. Poniżej przedstawiono najważniejsze wnioski zawarte w tej publikacji.

Czas trwania nauki w obszarze OECD

- Średni **czas zdobywania wykształcenia w populacji dorosłych** w krajach OECD – określony na podstawie czasu trwania obecnych programów oświatowych – wynosi 11,8 roku. W przypadku 18 krajów o wynikach powyżej średniej OECD, przeciętny czas pobierania nauki mieści się w przedziale 11,8–13,8 roku. W przypadku pozostałych krajów przedział ten jest większy – obejmuje cztery lata: najkrótszy okres nauki wynosi 7,4 roku, a najdłuższy 11,8 roku (tabela A1.1).

Kwalifikacje stanowiące punkt odniesienia dla udanego wejścia na rynek pracy

- W 17 spośród 20 krajów OECD o porównywalnych danych, stosunek **absolwentów szkół średnich poziomu II**¹ do populacji w wieku typowym dla uzyskania dyplomu szkoły średniej przekracza 70%. W Danii, Niemczech, Japonii, Norwegii, Polsce i Szwajcarii stosunek ten wynosi przynajmniej 90%. Najtrudniejszym zadaniem jest obecnie zapewnienie, by reszta populacji nie pozostała w tyle, co mogłoby wiązać się z ryzykiem pozostawienia ich poza nawiasem społeczeństwa (tabela A2.1).
- Porównanie stopnia wykształcenia populacji w wieku 25–34 lat ze stopniem wykształcenia osób w przedziale wiekowym 45–54 lat wskazuje, że odsetek osób, które **ukończyły szkołę średnią**, rośnie w prawie wszystkich krajach OECD, a w niektórych wzrost ten jest szybki: w 2/3 krajów stosunek ten mieści się w przedziale 70–95% dla najmłodszego pokolenia. Wiele krajów o tradycyjnie niskim poziomie oświaty dogania pozostałe państwa (tabela A2.2).

Zaawansowane kwalifikacje na wyższym poziomie kształcenia

- W krajach OECD o porównywalnych danych średnio 32% osób w wieku typowym dla uzyskania dyplomu szkoły wyższej obecnie **kończy naukę w szkole wyższej poziomu A**, który obejmuje uniwersytety i inne instytucje zapewniające zdobycie podobnego poziomu kwalifikacji – liczba ta kształtuje się na poziomie od poniżej 20% w Austrii, Czechach, Niemczech i Szwajcarii do ponad 40% w Australii, Finlandii, Islandii oraz Polsce (tabela A3.1).
- Z pomiarów poziomu wykształcenia wynika, że nastąpił wzrost **zakresu umiejętności charakterystycznych dla poziomu szkół wyższych** w populacji dorosłych obywateli krajów OECD. Jednak wzrost ten jest w większej mierze spowodowany znacznym zwiększeniem się liczby absolwentów szkół wyższych w stosunkowo niewielu krajach (tabela A3.4).
- W krajach OECD średnio 1/3 studentów **porzuca naukę w szkole wyższej** przed uzyskaniem licencjatu (tabela A3.2).
- W poszczególnych krajach OECD średnio około 1/3 **absolwentów** uzyskuje dyplom uniwersytecki (lub równoważny) z nauk społecznych, handlu lub prawa. Drugimi co

---

¹ Określenie „szkoły średnie poziomu II” (*upper secondary*) odpowiada w przybliżeniu liceom w Polsce, a „szkoły średnie poziomu I” (*lower secondary*) – gimnazjom.

do popularności **dziedzinami nauki** są kierunki studiów związane z naukami ścisłymi (inżynieria, produkcja przemysłowa i budownictwo, nauki przyrodnicze, nauki fizyczne i rolnictwo, matematyka i informatyka, bez dziedzin związanych ze zdrowiem i opieką społeczną), które kończy średnio jeden na czterech studentów (tabela A4.1).

- W przypadku nauk humanistycznych, sztuki, edukacji, nauk związanych ze zdrowiem i opieką społeczną – w krajach OECD średnio ponad 2/3 **absolwentów** uniwersytetów (lub szkół o takim samym poziomie kształcenia) to **kobiety**. Jednak stanowią one mniej niż 1/3 absolwentów kierunków związanych z matematyką i informatyką oraz mniej niż 1/5 absolwentów kierunków: inżynieria, produkcja przemysłowa i budownictwo (tabela A4.2).
- W większości krajów OECD liczba kobiet kończących naukę na uniwersytecie (lub w szkole o takim samym poziomie nauczania) jest równa lub większa od liczby mężczyzn. Jednak prawdopodobieństwo osiągnięcia wyższych stopni naukowych, takich jak doktorat, jest w dalszym ciągu większe w przypadku mężczyzn niż kobiet (tabela A4.2).

Jakość wyników nauczania na poziomie szkoły podstawowej

- W badaniu porównawczym obejmującym dziewięć krajów – cztery z nich (Grecja, Węgry, Islandia i Słowenia) wykazały statystycznie znaczący wzrost średnich wyników **umiejętności czytania u czwartoklasistów** w okresie 1991–2001, począwszy od wzrostu o 16 punktów na Węgrzech do wzrostu o 41 punktów w Grecji. Dla porównania, wyniki te w przypadku Szwecji zmniejszyły się w badanym okresie z 513 punktów w 1991 r. do 498 punktów w roku 2001 (tabela A5.1).
- Na Węgrzech poprawa wyników **najlepszych uczniów stanowiących 1/4** wszystkich uczniów spowodowała wzrost średnich wyników nauczania. W Szwecji – przeciwnie, obniżenie wyników nauczania najlepszych uczniów stanowiących 1/4 wszystkich uczniów przyczyniło się do obniżenia średnich wyników nauczania (tabela A5.1).
- W 1991 r. **dziewczynki osiągnęły lepsze wyniki w nauce niż chłopcy** we wszystkich dziewięciu krajach. W 2001 r., w czasie gdy różnice na korzyść dziewczynek utrzymywały się w większości krajów, wyraźne rozbieżności znikły we Włoszech i Islandii (tabela A5.2).

Jakość wyników nauczania pod koniec szkoły średniej

- W poszczególnych krajach OECD średnio 10% **piętnastolatków** wykazało się **umiejętnościami czytania i pisania na poziomie 5**, który obejmuje ocenę informacji i tworzenie hipotez, korzystanie ze specjalistycznej wiedzy oraz przyswajanie pojęć niezgodnych z oczekiwaniami. Jednak odsetek ten jest różny w poszczególnych krajach: od 19% w Finlandii i Nowej Zelandii do poniżej 1% w Meksyku. Średnio 12% piętnastolatków osiągnęło jedynie najbardziej **podstawowe umiejętności pisania i czytania na poziomie 1**, zaś kolejne 6% nie osiągnęło nawet tego poziomu (tabela A6.1).
- **Piętnastolatkowie** w Japonii wykazują najwyższe średnie wyniki w przypadku **myślenia matematycznego**, choć ich wyników nie da się odróżnić statystycznie od wyników uczniów w dwóch innych krajach znajdujących się w czołówce – Korei

i Nowej Zelandii. W skali **zdolności naukowych** uczniowie w Japonii i Korei wykazują się najwyższymi średnimi wynikami (tabela A7.1 oraz A7.2).

- Mimo że istnieją duże różnice pod względem średnich wyników pomiędzy krajami, **różnice dotyczące wyników nauczania pośród 15-latków w każdym kraju** są wielokrotnie większe. Jednak duże rozbieżności w wynikach nauczania nie stanowią dla danego kraju niezbędnego warunku do osiągnięcia wysokiego poziomu ogólnych wyników nauczania. Wręcz przeciwnie, pięć krajów o najmniejszych różnicach wyników pod względem uzdolnień matematycznych, tj. Kanada, Finlandia, Islandia, Japonia i Korea, osiągają wyniki nauczania znacznie powyżej średniej OECD, zaś cztery z nich – Kanada, Finlandia, Japonia i Korea należą do sześciu krajów o najlepszych wynikach nauczania pod względem uzdolnień matematycznych (tabela A7.1).

Płeć a wyniki nauczania oraz nastawienie uczniów

- Na poziomie czwartej klasy dziewczynki osiągają średnio znacznie lepsze wyniki niż chłopcy w umiejętności czytania; wśród uczniów w wieku 15 lat **różnica między płciami** pod względem umiejętności czytania jest zazwyczaj duża (tabela A9.2 oraz A9.3).
- Jeśli chodzi o matematykę, 15-letni chłopcy mają w większości krajów nieznaczną przewagę nad dziewczynkami; w przypadku przedmiotów ścisłych **prawidłowości odnoszące się do różnicy płci** są mniej wyraźne i dość nierówne (tabela A9.2).
- W przypadku **wiedzy obywatelskiej** wśród 14-latków ujawniają się mniejsze różnice w wynikach nauczania związane z płcią (tabela A9.4).
- Wydaje się, że dziewczęta mają większe **oczekiwania odnośnie do przyszłego zawodu** niż chłopcy, ale istnieją znaczne wahania oczekiwań obu płci w poszczególnych krajach (tabela A9.1).
- W mniej więcej połowie badanych krajów więcej dziewcząt niż chłopców wolało **naukę opartą na współpracy**, zaś chłopcy w większości krajów wykazywali większą niż dziewczynki skłonność do **nauki opartej na współzawodnictwie** (tabela A9.5b).

Uczestnictwo uczniów w życiu szkoły i zaangażowanie w jej działalność

- Średnio prawie 1/4 **piętnastolatków** wyraża negatywne opinie odnośnie do **poczucia przynależności** do społeczności szkolnej, zaś średnio 1/5 uczniów przyznaje, że ostatnio nie przyszli do szkoły, spóźnili się lub opuścili lekcje (wykres A8.1).
- Uczniowie w Austrii, Szwecji i Szwajcarii wykazali się szczególnie wysokim **poczuciem przynależności** do społeczności szkolnej, zaś uczniowie w Belgii, Czechach, Japonii, Korei i Polsce wykazali się poczuciem przynależności poniżej średniej (tabela A8.1).
- W większości krajów liczba uczniów o niskim **poczuciu przynależności**, którzy stanowili przewagę w szkole, różniła się znacznie pomiędzy szkołami, zaś **różnice między szkołami** były nawet większe w przypadku uczestnictwa uczniów w życiu szkoły (wskaźnik A8).

- Na poziomie poszczególnych uczniów – **związek pomiędzy ich uczestnictwem w życiu szkoły a poczuciem przynależności do społeczności szkolnej** jest słaby, co sugeruje, że istnieje duża grupa uczniów, którzy nie czują przynależności do wspólnoty szkolnej, ale w dalszym ciągu regularnie uczęszczają na zajęcia, i na odwrót (wykres A8.3).
- I przeciwnie, na poziomie szkoły **poczucie przynależności do społeczności szkolnej i uczestnictwo uczniów w życiu szkoły** zazwyczaj idą w parze i są ściśle związane z **wynikami nauczania**, co sugeruje, że szkoły, które charakteryzuje wysoki stopień zaangażowania ze strony uczniów, zazwyczaj mają także wysoki poziom wyników nauczania (wykres A8.3).
- Z analizy wynika w szczególności, że znaczna część uczniów ze stosunkowo wysokimi wynikami nauczania w dalszym ciągu przejawia niskie poczucie przynależności do społeczności szkolnej (wykres A8.4).

Korzyści z wykształcenia przy zatrudnieniu

- **Wskaźnik zatrudnienia** wzrasta wraz z poziomem wykształcenia w większości krajów OECD. Poza bardzo nielicznymi wyjątkami, wskaźnik zatrudnienia w przypadku absolwentów szkół wyższych jest wyraźnie większy od proporcji w przypadku absolwentów szkół średnich poziomu II. W przypadku mężczyzn różnica ta jest szczególnie duża pomiędzy absolwentami szkół średnich poziomu II a osobami, które nie mają dyplomu szkoły średniej poziomu II (tabela A10.1a).
- **Wskaźnik zatrudnienia w przypadku kobiet** z wykształceniem poniżej średniego jest szczególnie niski. Jeśli chodzi o kobiety z wykształceniem wyższym typu A, stosunek ten jest większy niż 75% w niemal wszystkich krajach (z wyjątkiem czterech), jednak pozostaje niższy niż w przypadku mężczyzn we wszystkich krajach (tabela A10.1a).
- **Związane z płcią zróżnicowanie wskaźników zatrudnienia** zmniejsza się wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia. Rozbieżność ta wynosi 23 punkty procentowe wśród osób bez średniego wykształcenia oraz 11 punktów wśród osób o najwyższym poziomie wykształcenia (tabela A10.1a).

Korzyści zarobkowe dla osób fizycznych

- Istnieje dodatnia korelacja między **wykształceniem a zarobkami**. W wielu krajach wykształcenie średnie poziomu II stanowi punkt graniczny, powyżej którego dodatkowe kwalifikacje przynoszą szczególnie wysokie korzyści finansowe. We wszystkich krajach absolwenci szkół wyższych zarabiają znacznie więcej niż absolwenci szkół średnich poziomu II. Różnice w zarobkach pomiędzy osobami z wykształceniem wyższym a osobami z wykształceniem średnim poziomu II są zazwyczaj bardziej wyraźne niż różnice między zarobkami osób z wykształceniem średnim poziomu II a I lub podstawowym (tabela A11.1a).
- **Zarobki osób, które nie mają średniego wykształcenia poziomu II**, zazwyczaj stanowią 60–90% zarobków absolwentów szkół średnich (tabela A11.1a).
- Kobiety w dalszym ciągu zarabiają mniej niż mężczyźni o podobnym poziomie wykształcenia (tabela A11.1b).

Wykształcenie, wydajność pracy i wzrost ekonomiczny

- Najnowsze analizy **kapitału ludzkiego** przeprowadzone w 14 gospodarkach OECD – na podstawie wyników umiejętności czytania i pisania – sugerują znaczny pozytywny **wpływ na wzrost ekonomiczny** (wskaźnik A12).
- Zwiększenie się **zasobów ludzkiego kapitału** przyczynia się do wzrostu wydajności pracy, a także jest motorem procesów technologicznych (wskaźnik A12).
- Zwiększająca się **wydajność pracy** była odpowiedzialna za co najmniej połowę **wzrostu PKB na osobę** w większości krajów OECD w okresie 1990–2000 (wykres A12.1).
- Ogólnie szacuje się, że w obszarze OECD zwiększenie średniego czasu zdobywania wykształcenia o jeden rok powoduje wzrost poziomu wydajności na osobę o 3–6% (wskaźnik A12).

Zasoby finansowe inwestowane w oświatę

Wydatki przypadające na jednego ucznia

- Kraje OECD **wydają** średnio 4819 USD **na ucznia szkoły podstawowej**, 6688 USD **na ucznia szkoły średniej** oraz 12 319 USD na studenta szkoły wyższej, jednak te uśrednione liczby nie oddają szerokiego zakresu wydatków w poszczególnych krajach. Jak pokazuje prosta średnia obliczona na podstawie wszystkich krajów OECD, państwa te wydają średnio 2,2 raza więcej na studenta szkoły wyższej niż na ucznia szkoły podstawowej (tabela B1.1).
- Z wyjątkiem nakładów na badania i rozwój (*research and development* – R&D), **wydatki w szkołach wyższych** stanowią średnio 7203 USD na studenta i kształtują się na poziomie od kwoty mniejszej lub równej 4000 USD – w Grecji, Meksyku, Polsce i Turcji do ponad 8000 USD w Australii, Belgii, Danii, Irlandii, Holandii, Szwecji, Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych (tabela B1.1).
- W niektórych krajach OECD niskie wydatki na studenta szkoły wyższej w skali roku w dalszym ciągu przekładają się na wysokie **całkowite koszty przypadające na jednego studenta szkoły wyższej**, ponieważ studia wyższe trwają przez długi czas (tabela B1.3).
- Niższych wydatków nie należy automatycznie utożsamiać z niższą **jakością usług oświatowych**. Australia, Finlandia, Irlandia, Korea oraz Wielka Brytania – państwa, których wydatki na oświatę przypadające na jednego ucznia szkoły podstawowej i średniej poziomu I są umiarkowane, należą do państw OECD, w których piętnastolatki osiągają najwyższe wyniki w kluczowych przedmiotach nauczania (wskaźnik A6 i B1).
- Istnieją znaczne różnice pomiędzy ilością funduszy zainwestowanych w szkoły wyższe a ilością studentów przyjętych na studia. Średnio wśród 24 krajów OECD, dla których dysponujemy danymi, 24% całkowitych nakładów na instytucje oświatowe jest przeznaczonych na szkoły wyższe, podczas gdy zaledwie 14% uczniów jest przyjmowanych do tych szkół (tabela B1.4).

- **Wydatki** na uczniów szkół podstawowych, średnich i policealnych zwiększyły się o przynajmniej 29% w okresie 1995–2001 w Australii, Grecji, Irlandii, Polsce, Portugalii, Hiszpanii i Turcji. Na poziomie szkół wyższych nakłady na oświatę nie zawsze nadążały za gwałtownym wzrostem liczby przyjętych studentów (tabela B1.5).
- W siedmiu spośród 22 krajów OECD, dla których dysponujemy odpowiednimi danymi, **wydatki na instytucje oświatowe** – wyrażone w USD na studenta szkoły wyższej – zmniejszyły się w latach 1995–2001, natomiast odnotowano wzrost PKB na osobę w tym samym okresie (tabela B1.6).

Część dochodu krajowego zainwestowana w oświatę

- Kraje OECD wydają 6,2% całkowitego PKB na swoje instytucje oświatowe (tabela B2.1a).
- W 17 spośród 18 krajów OECD, dla których dysponujemy odpowiednimi danymi, **nakłady publiczne i prywatne na instytucje oświatowe** zwiększyły się w sposób rzeczywisty o ponad 5% w okresie 1995–2001. Jednak, w przeciwieństwie do kierunków zmian we wczesnych latach 90., wzrost nakładów na instytucje oświatowe przejawiał tendencję spadkową w stosunku do wzrostu dochodu krajowego (tabela B2.1a oraz B2.2).
- Kanada, Korea i Stany Zjednoczone wydają więcej niż 2% PKB na **szkoły wyższe** (tabela B2.1b).

Publiczne i prywatne źródła finansowania

- Źródła publiczne w dalszym ciągu stanowią główne źródło finansowania instytucji oświatowych: 88% wszystkich środków na instytucje oświatowe pochodzi bezpośrednio ze źródeł publicznych. Środki pochodzące ze źródeł prywatnych mają jednak duże znaczenie w: Korei (gdzie stanowią 43% całkowitych wydatków), Stanach Zjednoczonych (blisko 1/3 całkowitych wydatków), Australii i Japonii (prawie 1/4 całkowitych wydatków) – (tabela B3.1).
- W kilku krajach OECD **rządy ponoszą większość kosztów kształcenia w szkołach podstawowych i średnich**, ale pozostawiają zarządzanie instytucjami oświatowymi na tych poziomach kształcenia sektorowi prywatnemu. Dzięki temu jest zapewniony szeroki zakres możliwości kształcenia i nie są tworzone bariery uniemożliwiające naukę uczniom pochodzącym z rodzin o niskich dochodach (tabela B3.2a i B3.3).
- **Szkoły wyższe** otrzymują zazwyczaj o wiele większy odsetek funduszy ze **źródeł prywatnych** niż szkoły podstawowe i średnie. Udział środków prywatnych wynosi od poniżej 4% w Danii, Finlandii, Grecji i Norwegii do ponad 3/4 w Korei, ale obejmuje opłaty od osób prywatnych dotowane ze źródeł publicznych (tabela B3.2b).
- W 1/3 krajów – w Australii, Belgii, Kanadzie, na Węgrzech, w Korei, Holandii, Szwecji, Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych – odsetek **wydatków na szkoły wyższe pokrywanych przez osoby prywatne inne niż gospodarstwa domowe** stanowi przynajmniej 10% (tabela B3.2b).

- Na wszystkich poziomach kształcenia **trend dotyczący udziału publicznego/prywatnego w wydatkach na oświatę** jest mieszany – niektóre kraje dążą do zwiększenia roli nakładów publicznych, zaś inne – nakładów prywatnych. W większości przypadków przesunięcie w kierunku nakładów prywatnych nie spowodowało zmniejszenia się rzeczywistego poziomu nakładów sektora publicznego (tabele B2.2, B3.2a oraz B3.2b).

Udział budżetu rządu, którym dysponuje oświata

- **Kraje OECD przeznaczają na oświatę średnio 12,7% całkowitych wydatków publicznych.** Jednak liczba ta dla poszczególnych krajów sięga od poniżej 10% w Czechach, Niemczech, Luksemburgu i Słowacji do 24% w Meksyku (tabela B4.1).
- **Finansowanie szkolnictwa przez sektor publiczny** jest priorytetem społecznym nawet w krajach OECD o niskim zaangażowaniu sektora publicznego w innych sferach (tabela B4.1).
- **Nakłady publiczne na oświatę zazwyczaj rosły szybciej niż całkowite wydatki publiczne,** jednak nie w tak szybkim tempie jak PKB. Nakłady publiczne na oświatę jako udział procentowy całkowitych wydatków publicznych wzrastały najszybciej w okresie 1995–2001 w Danii, Meksyku i Szwecji (tabela B4.1).

Zakres i charakter dotacji rządowych dla gospodarstw domowych

- **Dotacje publiczne dla uczniów i dla gospodarstw domowych** są widoczne głównie na poziomie szkół wyższych (tabela B5.1 oraz B5.2).
- Średnio 17% **wydatków publicznych na szkoły wyższe** jest przeznaczanych na **pomoc dla studentów, gospodarstw domowych i innych osób prywatnych.** W Australii, Danii, Nowej Zelandii, Norwegii, Szwecji oraz w Stanach Zjednoczonych dotacje publiczne stanowią około 30% lub nawet większą część budżetu publicznych szkół wyższych (tabela B5.2).
- **Dotacje** są zazwyczaj bardziej widoczne w systemach oświatowych, gdzie od studentów oczekuje się poniesienia przynajmniej części kosztów kształcenia (wskaźnik B5).
- **Dotowane systemy udzielania kredytów studenckich** funkcjonują zazwyczaj w krajach o wysokiej liczbie studentów w szkołach wyższych. W większości krajów OECD beneficjenci dotacji publicznych mają dość dużą możliwość podejmowania decyzji odnośnie do sposobu korzystania z dotacji. We wszystkich krajach OECD, które przedłożyły raporty, dotacje wydaje się głównie poza instytucjami oświatowymi, zaś w co trzecim z tych krajów – wyłącznie poza nimi (tabela B5.2).

Rozdzielanie funduszy – pod względem kategorii zasobów

- Średnio 1/4 wydatków na szkolnictwo wyższe jest związana z **dziedziną badań i rozwoju (R&D) w szkołach wyższych.** Znaczne różnice pomiędzy poszczególnymi krajami OECD dotyczące wagi, jaką przywiązuje się do R&D w szkolnictwie wyższym, wyjaśniają częściowo duże rozbieżności w średnich wydatkach na jednego studenta szkoły wyższej (tabela B6.1).

- W przypadku szkół innych niż szkoły wyższe, **obecne wydatki** stanowią średnio 92% całkowitych wydatków w krajach OECD. W prawie wszystkich krajach OECD (z wyjątkiem czterech) przynajmniej 70% bieżących wydatków na danych poziomach kształcenia przeznaczają się na **wynagrodzenia dla pracowników** (tabela B6.3).

Dostęp do edukacji, uczestnictwo i postępy

Spodziewana liczba lat nauki

- W 24 spośród 27 krajów OECD **obywatele dopełniają obowiązku szkolnego** średnio przez 16–20 lat. Pod tym względem różnice pomiędzy poszczególnymi krajami wynikają przeważnie ze zróżnicowania liczby osób przyjętych do szkół średnich poziomu II (tabela C1.1).
- **Długość okresu kształcenia** zwiększyła się w latach 1995–2002 we wszystkich krajach OECD, które przedstawiły porównywalne dane (tabela C1.1).
- W połowie krajów OECD ponad 70% **dzieci w wieku 3–4 lat** jest przyjmowanych do szkół o poziomie przedszkolnym lub podstawowym. Z drugiej strony, 17-latek może oczekiwać, że spędzi średnio 2,7 roku w szkole wyższej (tabela C1.2).
- W większości krajów OECD kobiety mogą oczekiwać, że będą mogły się kształcić średnio o 0,7 roku dłużej niż mężczyźni (tabela C1.1).

Rozpoczęcie nauki w szkole wyższej

- Obecnie w obszarze OECD co druga młoda osoba w swoim życiu **wstępuje na uniwersytet (lub do szkoły o takim samym poziomie kształcenia)** – (tabela C2.1).
- W krajach OECD statystyczny **17-latek może spodziewać się, że spędzi 2,7 roku w szkole wyższej**, w tym 2 lata w pełnym wymiarze czasu nauki. W Finlandii, Korei i Stanach Zjednoczonych studenci mogą spodziewać się ok. 4 lat nauki w pełnym lub częściowym wymiarze czasu w szkołach wyższych (tabela C2.2).
- We wszystkich krajach OECD – z wyjątkiem Austrii i Francji – **w okresie 1995–2002 liczba studentów w szkołach wyższych** wzrosła (tabela C2.2).
- **Większość studentów szkół wyższych studiuje w szkołach publicznych**, z wyjątkiem Belgii, Japonii, Korei, Holandii i Wielkiej Brytanii, gdzie większość studentów wstępuje do instytucji będących w rękach prywatnych (tabela C2.3).

Internacjonalizacja szkół wyższych

- W krajach OECD i krajach partnerskich ujętych w tym roczniku – **w 2002 roku 1,90 mln uczniów zostało przyjętych na studia poza swoim krajem pochodzenia**. Stanowiło to wzrost całkowitej mobilności studentów w stosunku do poprzedniego roku o 15% (tabela C3.6).
- Pięć krajów (Australia, Francja, Niemcy, Wielka Brytania oraz Stany Zjednoczone) przyjmuje prawie 73% wszystkich **studentów zagranicznych pobierających naukę w obszarze OECD** (wykres C3.2).
- W liczbach bezwzględnych – studenci z Francji, Niemiec, Grecji, Japonii, Korei oraz Turcji stanowią **największe źródło naboru z krajów OECD** do krajów OECD

i krajów partnerskich. Studenci z Chin, Indii oraz Azji Południowo–Wschodniej stanowią **największą liczbę studentów zagranicznych z krajów partnerskich** przybywających na studia do krajów OECD i krajów partnerskich (tabela C3.2).

- W porównaniu z całkowitym naborem uczniów szkół wyższych, **odsetek studentów zagranicznych przyjętych na uczelnie w krajach OECD** mieści się w przedziale od poniżej 1% do prawie 18% w Australii i Szwajcarii. Proporcjonalnie do wielkości kraju, Australia, Austria, Belgia, Francja, Niemcy, Szwajcaria oraz Wielka Brytania przyjmują najwięcej studentów zagranicznych w stosunku do odsetka naboru studentów w tych krajach (tabela C3.1).
- W Finlandii, Hiszpanii i Szwajcarii więcej niż jeden na sześciu studentów zagranicznych wybiera wysoce zaawansowane teoretycznie programy badawcze (tabela C3.4).
- Jeśli chodzi o **dziedziny studiów**, 30% lub więcej **studentów zagranicznych** jest przyjmowanych na kierunki związane z naukami ścisłymi lub kierunki inżynierskie w Australii, Finlandii, Niemczech, Szwecji, Szwajcarii oraz w Wielkiej Brytanii (tabela C3.5).

Przejsście z poziomu kształcenia do pracy

- Średnio w poszczególnych krajach **osoba w wieku 15 lat może spodziewać się, że dopełni obowiązku szkolnego w okresie nieznacznie krótszym niż 6,5 roku**. W 17 spośród 28 badanych krajów czas ten wynosi od około sześciu do siedmiu i pół roku (tabela C4.1a).
- Oprócz spodziewanej liczby lat kształcenia, osoba w wieku 15 lat może oczekiwać, że utrzyma pracę średnio przez 6,4 roku w okresie najbliższych 15 lat, będzie bezrobotna w sumie przez 0,8 roku oraz że pozostanie poza rynkiem pracy przez 1,3 roku. Największe różnice między krajami dotyczą średniego czasu trwania bezrobocia (tabela C4.1a).
- **W 23 spośród 27 krajów OECD kształcą się więcej kobiet niż mężczyzn w wieku 20–24 lat**. Istnieje większe prawdopodobieństwo, że mężczyźni w tej grupie wiekowej znajdą zatrudnienie. Odsetek osób w wieku 20–24 lat, które nie pobierają nauki, sięga od 50 do 70% w większości krajów OECD (tabela C4.2a).
- W niektórych krajach etapy kształcenia i pracy następują w dużej mierze po sobie, w innych zaś równocześnie. **Programy „pracuj i ucz się”**, stosunkowo powszechne w krajach europejskich, oferują zorganizowane formy kształcenia zawodowego prowadzące do uzyskania uznanych kwalifikacji zawodowych. W innych krajach początkowe etapy kształcenia rzadko bywają łączone z pracą (wykres C4.4).
- **Odsetek osób w wieku 20–24 lat, które nie pobierają nauki i nie mają wykształcenia średniego poziomu II**, wynosi poniżej 10% w zaledwie ośmiu spośród 27 krajów OECD. W 11 krajach ta potencjalnie zagrożona grupa stanowi od 10 do 18% grupy wiekowej, zaś w przypadku pozostałych ośmiu krajów OECD na tę grupę wiekową przypada ponad 20% osób w tym wieku (tabela C5.1).
- Odsetek mężczyzn w wieku 20–24 lat znajdujących się w „grupie ryzyka” jest większy od odsetka kobiet w tej grupie – w 19 z 27 krajów, w szczególności w Grecji, Irlandii, Islandii, Włoszech, Portugalii i Hiszpanii. Odrotna tendencja uwidacznia się najwyraźniej w Danii, Luksemburgu i Turcji (tabela C5.1).

Wymiar czasu nauki

- **Wymiar czasu nauki** wynosi w sumie średnio 6868 dla uczniów w wieku 7–14 lat, w tym: 1576 godzin dla uczniów w wieku 7–8 lat, 2510 godzin dla uczniów w wieku 9–11 lat i 2782 godzin dla uczniów w wieku 12–14 lat (tabela D1.1).
- W krajach OECD **obowiązkowy wymiar czasu nauki** dla uczniów w wieku 7–8 lat wynosi średnio 752 godzin rocznie, a **zamierzony wymiar czasu nauki w klasie** – 788 godzin rocznie. Zakłada się, że wymiar czasu nauki dla uczniów w wieku 9–11 lat jest większy o około 50 godzin rocznie niż dla uczniów w wieku 7–8 lat, natomiast w przypadku uczniów w wieku 12–14 lat wymiar czasu nauki powinien być niemal o 100 godzin większy w skali roku niż w przypadku uczniów w grupie wiekowej 9–11 lat. Liczby te jednak znacznie różnią się w poszczególnych krajach (tabela D1.1).
- **Nauka czytania i pisanie, matematyki oraz nauk ścisłych** stanowi prawie połowę obowiązkowego czasu nauki dla uczniów w wieku 9–11 lat oraz 41% czasu nauki w przypadku uczniów w wieku 12–14 lat. Pod względem tego, jaka część programu nauczania stanowi obowiązkową naukę czytania i pisanie w grupie wiekowej 9–11 lat, występuje duże zróżnicowanie pomiędzy poszczególnymi krajami; wskaźnik ten wynosi od 12% programu nauczania w Portugalii do 31% w Słowacji (tabela D1.2).

Polityka przyjmowania uczniów do szkół średnich poziomu II

- Na podstawie raportów dyrektorów szkół z 2002 r. – osiągnięte przez uczniów wyniki nauczania (oceny) stanowią najczęściej stosowane **kryterium przyjęć do szkół średnich poziomu II**, jednak istnieją w tej kwestii duże różnice między poszczególnymi krajami. Ponad 80% uczniów w Finlandii, na Węgrzech i w Norwegii uczęszcza do szkół, gdzie **wyniki nauczania** są zawsze stosowane jako kryterium przyjęcia, zaś w Hiszpanii odsetek ten wynosi mniej niż 10% (tabela D5.1).
- Innymi najczęściej stosowanymi czynnikami w **polityce przyjmowania uczniów** są: potrzeba nauki oraz zainteresowanie programem szkoły ze strony uczniów, a także ich miejsce zamieszkania w określonym obszarze (tabela D5.1).
- Przy **podziale uczniów na grupy** najczęściej stosowanym kryterium jest wybór określonego przedmiotu lub programu nauczania; średnio około 73% uczniów uczęszcza do szkół, gdzie zawsze jest stosowane to kryterium. Dla porównania, w Meksyku prawie połowa uczniów uczęszcza do szkół, gdzie nigdy nie stosuje się tego kryterium. Podział uczniów na takie grupy, by w klasach znajdowali się uczniowie o **zróżnicowanych umiejętnościach**, stanowi kolejną bardzo popularną zasadę stosowaną w szkołach. Kolejna bardzo popularna zasada to podział na grupy ze względu na podobny wiek uczniów (tabela D5.3).
- W stosunku do średniej międzynarodowej, szkoły we Wspólnocie Flamandzko-języcznej Belgii, na Węgrzech, w Irlandii i Włoszech są zwykle bardziej selektywne zarówno pod względem przyjmowania, jak i pod względem podziału na grupy uczniów. Wydaje się, że w Hiszpanii i Szwecji szkoły są pod względem polityki przyjmowania uczniów mniej selektywne w stosunku do średniej międzynarodowej, a także zazwyczaj rzadziej stosują selektywną politykę przy podziale na grupy (wykres D5.3).

Wielkość klasy i stosunek liczby uczniów do liczby nauczycieli

- **Średnia wielkość klasy** w szkołach podstawowych wynosi 22 osoby, ale jest ona różna w poszczególnych krajach – od 36 uczniów w klasie w Korei do poniżej 18 uczniów w Grecji, Islandii i Luksemburgu (tabela D2.1).
- **Średnia liczba uczniów w klasie** zwiększa się mniej więcej o dwie osoby przy przejściu ze szkoły podstawowej do szkoły średniej poziomu I, jednak **stosunek liczby uczniów do liczby nauczycieli** zazwyczaj zmniejsza się wraz ze wzrostem poziomu kształcenia – z powodu dłuższego czasu nauki w skali roku (tabela D2.1).
- **Kadra nauczycielska i pozostali pracownicy zatrudnieni** w szkołach podstawowych i średnich to od poniżej 81 osób na 1000 przyjętych uczniów – w Japonii, Korei i Meksyku do 119 osób lub więcej na 1000 uczniów – na Węgrzech, we Francji, Islandii, Włoszech i Stanach Zjednoczonych (tabela D2.3).

Wynagrodzenie nauczycieli

- **Wynagrodzenie nauczycieli w połowie kariery zawodowej** w szkołach podstawowych mieści się w przedziale od poniżej 10 000 USD w Słowacji do 40 000 USD (i więcej) w Australii, Niemczech, Japonii, Korei, Szkocji, Szwajcarii i Stanach Zjednoczonych (tabela D3.1).
- **Średnie wynagrodzenie nauczycieli na jedną godzinę nauczania** w szkołach średnich poziomu II jest wyższe od pensji nauczycieli w szkole podstawowej o około 40%, jednak rozbieżność ta wynosi poniżej 5% w Nowej Zelandii, Turcji oraz Stanach Zjednoczonych, zaś 82% w Hiszpanii, gdzie różnica między ilością czasu nauki na poziomie szkoły podstawowej i średniej poziomu II jest największa (tabela D3.1).
- **Najwyższe płace w siatce wynagrodzeń** są średnio o mniej więcej 70% wyższe niż wynagrodzenie nauczycieli początkujących – zarówno na podstawowym, jak i średnim poziomie kształcenia – jednak liczba ta jest różna w poszczególnych krajach głównie ze względu na liczbę lat, jaką nauczyciel musi przepracować, by móc awansować. Przykładowo, najwyższe wynagrodzenie nauczycieli w Korei jest prawie trzykrotnie wyższe od pensji nauczycieli początkujących, jednak aby osiągnąć najwyższy stopień nauczycielski, należy przepracować w szkole 37 lat (tabela D3.1).
- **Realny wzrost wynagrodzeń nauczycieli nastąpił w okresie 1996–2002 właściwie we wszystkich krajach**, najbardziej widoczny wzrost odnotowano na Węgrzech i w Meksyku. Płace nauczycieli w szkołach podstawowych i średnich poziomu II zmniejszyły się w tym samym okresie w Hiszpanii (tabela D3.3).

Czas pracy nauczyciela

- **Czas nauki w skali roku w publicznych szkołach podstawowych** wynosi średnio 803 godziny – od 617 godzin w Japonii do 1139 w Stanach Zjednoczonych (tabela D4.2).
- **Średni czas nauki w szkołach średnich poziomu I** wynosi 717 godzin – od 513 godzin w Japonii do 1167 w Meksyku (tabela D4.2).
- **Średni czas nauki w szkołach średnich poziomu II** wynosi 674 godziny – od 449 godzin w Japonii do 1121 w Stanach Zjednoczonych (tabela D4.2).

- **Odsetek czasu pracy przeznaczanego na nauczanie** jest wyższy na poziomie szkół podstawowych niż na poziomie szkół średnich. Na obu poziomach kształcenia odsetek czasu pracy spędzonego na nauczaniu stanowi więcej niż 50% tylko w niektórych krajach (tabela D4.1 oraz wykres D4.2).
- **Przepisy regulujące czas pracy nauczyciela** różnią się w poszczególnych krajach. W większości z nich od nauczycieli wymaga się obowiązkowego przepracowania określonej liczby godzin; w pozostałych krajach określony jest jedynie czas nauczania jako liczba lekcji w tygodniu (wskaźnik D4).

*Rozkład uprawnień związanych z podejmowaniem decyzji
w szkołach średnich poziomu I*

- Ogólnie rzecz biorąc, na podstawie danych z roku 2003, **podejmowanie decyzji** jest najbardziej scentralizowane (tzn. należy do centralnego i/lub lokalnego poziomu rządów) w Australii, Austrii, Grecji, Luksemburgu, Meksyku, Portugalii, Hiszpanii i Turcji. Najbardziej dominująca rola rządu ujawnia się w Grecji (88% decyzji jest podejmowanych przez centralną administrację) i Luksemburgu (66%) – (tabela D6.1).
- Decyzje częściej podejmuje się **na poziomie szkoły** w Czechach, Anglii, na Węgrzech, w Nowej Zelandii i Słowacji, a w szczególności w Holandii, gdzie wszystkie decyzje podejmowane są na poziomie szkoły (tabela D6.1).
- **Decyzje odnośnie do organizacji nauczania** są w przeważającej mierze podejmowane przez szkoły we wszystkich krajach OECD, natomiast **decyzje odnośnie do planowania i struktury** należą głównie do zakresu kompetencji bardziej scentralizowanych szczebli rządowych. Obraz ten jest bardziej urozmaicony w przypadku **decyzji dotyczących zarządzania kadrą oraz przeznaczeniem i wykorzystaniem zasobów** (tabela D6.2).
- **Niewiele mniej niż połowa decyzji podejmowanych przez szkoły jest w pełni autonomicznych** i stanowi prawie taki sam odsetek jak decyzje podejmowane w ramach ustalonych przez władze nadrzędne. Stosunkowo rzadko szkoły podejmują decyzje w konsultacji z innymi szkołami. Istnieje mniejsze prawdopodobieństwo, że szkoły będą podejmować autonomiczne decyzje związane z planowaniem i strukturą niż w przypadku innych dziedzin (tabela D6.3).
- **W okresie 1998–2003 podejmowanie decyzji stało się w większości krajów bardziej zdecentralizowane**, w szczególności w Czechach, Korei i Turcji. Przeciwna tendencja uwidaczniała się we Wspólnocie Francuskojęzycznej Belgii oraz w Grecji (wykres D6.3).

Oprócz zaktualizowanych stałych wskaźników, niniejsze wydanie zawiera następujące nowe wskaźniki:

- **A5: Kierunki zmian w umiejętnościach czytania** – ocenia umiejętności czytania uczniów w wieku około 9 lat, zarówno całościowo, jak i pod względem płci.
- **A8: Zaangażowanie uczniów** – bada dwa wymiary zaangażowania uczniów – ich poczucie przynależności do społeczności szkolnej oraz uczestnictwo w życiu szkoły, a także uwidacznia zakres zróżnicowania tych dwóch aspektów w poszczególnych krajach.
- **D5: Polityka szkoły związana z przyjmowaniem uczniów, przydzielaniem do grupy oraz podziałem uczniów na grupy** – bada politykę szkół, o ile stosuje się do szkół średnich poziomu II, gdzie nauczanie wykazuje się większym zróżnicowaniem.
- **D6: Podejmowanie decyzji w systemach oświatowych** – bada wzorce podejmowania decyzji oraz uwidacznia: które władze podejmują decyzje i w sprawie jakich dziedzin systemu, a także jaki jest stopień autonomii przy podejmowaniu tych decyzji.

Ponadto, kilka *nowych analiz* pojawia się pod stałymi wskaźnikami i ukazuje:

- Czynniki demograficzne mające wpływ na źródła wykwalifikowanych osób w przyszłości (wskaźnik A1)
- Trendy odnośnie do związku pomiędzy poziomem wykształcenia a aktywnością siły roboczej (A10)
- Porównanie względnych zarobków na przestrzeni czasu zarówno w ujęciu całościowym, jak i osobno dla mężczyzn i dla kobiet (A11)
- Porównanie rozkładu wydatków oraz uczniów w odniesieniu do poziomu kształcenia (B1)
- Rozdział prywatnych nakładów na oświatę pomiędzy wydatki na gospodarstwa domowe a inne wydatki prywatne (B3)
- Wzorzec przyjmowania młodzieży do szkoły w odniesieniu do poszczególnych przedziałów wiekowych (C1)
- Trendy dotyczące mobilności studentów oraz analiza dziedzin studiowanych przez studentów zagranicznych (C3)
- Porównanie na przestrzeni czasu sposobu, w jaki zarządza się przejściem od poziomu kształcenia do pracy (C4)
- Charakterystyka młodych osób o niskim poziomie kwalifikacji pod względem kraju pochodzenia (C5)
- Porównanie stosunku ilości uczniów do kadry nauczycielskiej między państwowymi a prywatnymi instytucjami oświatowymi (D2)
- Odsetek czasu pracy nauczyciela przeznaczony na nauczanie (D4)

Nota do edytorów

Liczby pojawiające się w publikacji zazwyczaj odnoszą się do roku szkolnego 2002 lub roku finansowego 2001, o ile nie zaznaczono inaczej. Dane dotyczące umiejętności czytania, myślenia matematycznego i naukowego 15-latków oraz zaangażowania uczniów pochodzą z Programu Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów (PISA) z 2000 r.

Wskaźniki przedstawione w publikacji powstały w oparciu o dane OECD na dzień 30 czerwca 2004 r. Wszelkie kolejne poprawki danych, które zostały wprowadzone przez kraje i które mają wpływ na wartość wskaźników, podane są na stronie internetowej OECD: www.oecd.org/edu/eag2004

Glosariusz terminów używanych w Podsumowaniu wykonawczym

Całkowite wydatki publiczne na oświatę – obejmują publiczne (rządowe) wydatki na instytucje, a także publiczne dotacje dla gospodarstw (np. na utrzymanie) i innych osób prywatnych.

Długość okresu kształcenia – średni okres, w ciągu którego 5-latek może oczekiwać, że dopełni obowiązku szkolnego w trakcie swojego życia.

ISCED – Międzynarodowa Klasyfikacja Standardów Edukacyjnych, która klasyfikuje programy oświatowe w zależności od poziomu.

Kapitał ludzki – bogactwo produkcyjne wyrażone jako praca, umiejętności i wiedza.

Kraje partnerskie – kraje uczestniczące w programie OECD/UNESCO pn. Światowe Wskaźniki Edukacji (World Education Indicators – WEI): Argentyna, Brazylia, Chile, Chiny, Egipt, Indie, Indonezja, Jamajka, Jordania, Malezja, Paragwaj, Peru, Filipiny, Federacja Rosyjska, Sri Lanka, Tajlandia, Tunezja, Urugwaj i Zimbabwe. Ponadto, uwzględniony został także Izrael, który ma status obserwatora w stosunku do działań OECD związanych z oświatą.

Poziom wykształcenia – poziom wykształcenia jest wyrażony jako najwyższy ukończony poziom kształcenia osoby, zdefiniowany zgodnie z klasyfikacją ISCED.

Szkoły wyższe poziomu A – odpowiadają programom kształcenia na poziomie A5 według ISCED. Są to głównie studia teoretyczne, mające na celu zapewnienie kwalifikacji odpowiednich do przyjęcia do zaawansowanych programów badawczych oraz wykonywania zawodów, które wymagają wysokich umiejętności, np. medycyna, stomatologia czy architektura. Zazwyczaj określenie to obejmuje licencjat oraz stopień magistra, a także ich odpowiedniki.

Szkoły wyższe poziomu B – odpowiadają programom kształcenia na poziomie 5B według ISCED. Są one zazwyczaj krótsze od programów poziomu A i skupiają się na umiejętnościach praktycznych, technicznych lub zawodowych niezbędnych do bezpośredniego wstąpienia na rynek pracy, jednak poszczególne programy mogą obejmować pewne podstawy teoretyczne.

Uniwersytecki lub równoważny poziom kształcenia – odnosi się do szkół wyższych typu A i zaawansowanych programów badawczych.

Wskaźnik zatrudnienia – jest liczbą zatrudnionych osób wyrażoną jako odsetek całkowitej liczby osób w populacji.

Wydatki na instytucje oświatowe – obejmują wydatki na te instytucje oświatowe, które zajmują się kształceniem, a także wydatki na instytucje oświatowe niezajmujące się kształceniem, na przykład instytucje związane z administracją systemem oświaty.

Wyższy poziom kształcenia – szkoły wyższe typu A i B oraz zaawansowane programy badawcze.

Zaawansowane programy badawcze – odnoszą się do programów szkół wyższych, które prowadzą bezpośrednio do uzyskania wyższego stopnia naukowego, np. doktoratu.

© OECD 2004

Niniejsze podsumowanie nie jest oficjalnym tłumaczeniem materiałów OECD.

Kopiowanie niniejszego podsumowania jest dozwolone pod warunkiem zamieszczenia informacji o prawach autorskich OECD i tytułu oryginalnej publikacji.

Wielojęzyczne podsumowania są tłumaczeniami fragmentów dokumentów OECD, pierwotnie opublikowanych w językach angielskim i francuskim.

**Są one dostępne bezpłatnie w internetowej księgarni OECD:
www.oecd.org/bookshop/**

Dokładniejsze informacje można uzyskać, kontaktując się z Działem Praw Autorskich i Tłumaczeń w Dyrektoracie do Spraw Publicznych i Komunikacji:

rights@oecd.org

Fax: +33 (0)1 45 24 13 91

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal
75116 Paris
France

Zachęcamy do odwiedzania naszej strony internetowej: www.oecd.org/rights/

